

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Аналізуючи сучасні трактування обдарованості та підходи до виховання обдарованих дітей, ми дійшли висновку, що важливою складовою у моделях розвитку їх особистості є компетентність.

У перекладі з латинської *competens* – означає належний, відповідний, тобто компетентність – це здатність до розв’язання широкого кола проблем у певній галузі, що ґрунтується на здібностях, досвіді й знаннях людини [5].

Лише компетентних, талановитих і мудрих можна вважати обдарованими, оскільки критеріями їх ідентифікації є реальні інтелектуальні досягнення в умовах природної життєдіяльності. Феномен «компетентність» – це перший ступінь, феномен «талант» – другий, а «мудрість» – третій ступінь у становленні обдарованості особистості. Усі ці феномени взаємопов’язані за психологічними механізмами: компетентні люди – талановиті й мудрі у «своїй» сфері діяльності, у свою чергу, талановиті – компетентні та мудрі в тому, що стосується пізнання природи об’єктивного світу, а мудрі люди – компетентні й талановиті в оцінюванні та прогнозуванні соціальної дійсності. Кожен із цих феноменів – наслідок тривалого процесу, сформованого на основі вражень, подій, роздумів тощо. У зв’язку з цим основні зусилля варто спрямовувати не на виявлення обдарованих дітей та підлітків, а на створення умов для прояву та становлення їх можливої обдарованості.

Висновок. Отже, системний опис компетентності особистості як особливої форми академічної обдарованості особистості є системою здатностей, що забезпечують особистості можливість оптимально здійснювати свою життєдіяльність в усіх її формах (пізнанні, спілкуванні, особистих відносинах) та сферах (економічній, соціальній, політичній, культурній та побутовій).

1. Наказ МОН України «Про затвердження Концепції розвитку науково-педагогічного проекту «Інтелект України» [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://intellect-ukraine.org/>.

2. Дробот Л. Життєва компетентність / Л. Дробот // Інновації освітньої технології в професійно-трудовому навчанні учнів спеціальних загальноосвітніх шкіл: підходи, концепції, досвід : матеріали наук.-практ. конф. – Київ : Освіта, 2003. – № 27. – 11–18 червня. – С. 8–9.

3. Єрмаков І. Феномен компетентнісно спрямованої освіти / І. Єрмаков, І. Погоріла // Компетентнісна освіта – від теорії до практики. – К. : Плеяда, 2005. – С. 53–58.

4. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики : наук.- метод. посіб. / за ред. І. Г. Єрмакова. – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 640 с.

5. Занюк С. С. Поняття компетентності в контексті саморозвитку особистості: аналіз проблеми / С. С. Занюк // Психологічні перспективи. – Київ, 2003. – Вип. 4. – С. 107–112.

6. Круковська І. М. До проблеми визначення видів обдарованості / І. М. Круковська // Інтелектуальна, академічна та творча обдарованість: спільне і відмінне : матеріали «круглого столу». – Київ, 2012. – С. 6–9.

7. Марінушкіна О. С. Організація роботи з обдарованими дітьми в закладах освіти / О. С. Марінушкіна, Г. В. Шубіна. – Харків : Тріада+, 2008. – 144 с.

8. Юркевич В. С. Одаренный ребенок. Иллюзии и реальность / В. С. Юркевич. – М. : Просвещение, 2000. – 136 с.

Дата надходження до редакції: 10. 09. 2014 р.

УДК 371.133

Олена СОКУРЕНКО,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології,
педагогіки та менеджменту освіти
Миколаївського ОППО,
завідувач Миколаївського регіонального центру
Інституту обдарованої дитини НАПН України

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

У статті аналізуються поняття готовності вчителя до роботи з обдарованими учнями та професійно-педагогічної компетентності. Визначаються мета, завдання, зміст, очікувані результати, форми та методи підготовки вчителів до роботи з означеною категорією дітей.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, освітнє середовище, безперервне професійне самовдосконалення, обдаровані діти.

В статтє анализируются понятия готовности учителя к работе с одаренными учениками и профессионально-педагогической компетентности. Формулируются цель, задачи, содержание, ожидаемые результаты, формы и методы подготовки учителей к работе с названной категорией детей.

Ключевые слова: последи́пломное педагогическое образование, образовательная среда, непрерывное профессиональное самосовершенствование, одаренные дети.

The concept of teacher preparedness to work with gifted students, their professional and pedagogical competence are analyzed; goals, objectives, content, expected results and forms and methods of teacher training are defined in the article.

Key words: *postgraduate pedagogical education, learning environment, continuous professional self-perfection, gifted children.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю визначається сучасними тенденціями розвитку освіти України, згідно з якими держава повинна забезпечувати розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти й самореалізації особистості. Значну роль у вирішенні цих завдань відіграє своєчасне виявлення та підтримка обдарованих дітей, максимальна реалізація їх задатків і здібностей, а також підготовка педагогів до роботи з ними. Зважаючи на це, питання підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю в післядипломній освіті та її системна організація відповідають сучасним тенденціям розвитку освіти в Україні.

Обраний напрям відповідає тематиці науково-дослідних робіт Інституту обдарованої дитини та входить до складу науково-дослідної теми кафедри психології, педагогіки та менеджменту освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти «Шляхи підвищення професійної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти» (ДР № 0112 U 007543).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю розглядається нами як важливий компонент системи післядипломної педагогічної освіти. Підґрунтям досліджень в означеному напрямі є концептуальні ідеї гуманістичної парадигми освіти (Г. Балл, Є. Барбіна, С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Євтух, Ю. Мальований, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Сухомлинський та ін.); фундаментальні положення педагогіки вищої школи (О. Абдуліна, А. Алексюк, І. Бех, І. Зязюн, Л. Кондрашова, А. Кузьмінський, О. Пехота та ін.); наукові теорії професійної готовності вчителя (А. Капська, А. Ліненко, О. Мороз, С. Сисоєва та ін.).

Оскільки професійне вдосконалення повинно бути безперервним і відбуватися в післядипломній освіті, теоретичною основою дослідження стали психолого-педагогічні концепції саморозвитку вчителя (К. Абульханова-Славська, К. Артамонова, Г. Балл, Є. Барбіна, І. Бех, І. Зязюн, Г. Костюк, Н. Кузьміна, В. Лозова, Ю. Мальований, О. Пехота, К. Роджерс, С. Сисоєва та ін.); особливості розвитку безперервної освіти та системи підвищення кваліфікації вчителів (В. Бондар, В. Маслов, В. Олійник, Н. Протасова, В. Пуцов, М. Романенко, В. Семиченко, Т. Сущенко та ін.); концептуальні положення розвитку професійної компетентності педагогів у процесі курсової підготовки (А. Вербицький, А. Даринський, В. Кучинський, В. Максимова, М. Нечаєв, А. Нікуліна, В. Ушакова та ін.).

Система післядипломної освіти є важливою і невід'ємною складовою безперервної освіти. Її метою є подальший розвиток особистості вчителя, забезпечення поглиблення, розширення й оновлення

його професійних компетенцій. Теоретичні засади розвитку системи післядипломної педагогічної освіти обґрунтовано у фундаментальних дослідженнях В. Бондаря, В. Киркалова, С. Крисюка, В. Маслова, Н. Протасової, П. Худомирського, Т. Шамової та ін. Концептуальні положення розвитку професійної компетентності педагогів у процесі курсової підготовки викладено в працях А. Вербицького, А. Даринського, В. Кучинського, В. Максимової, М. Нечаєва, А. Нікуліної, В. Ушакової та ін. Питанням удосконалення роботи системи післядипломної педагогічної освіти приділяють увагу В. Бондар, А. Даринський, І. Жерносек, С. Крисюк, О. Купцов, В. Маслов, В. Пуцов та ін. Різним аспектам підготовки студентів та вчителів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю присвячено дослідження О. Жосан, М. Федорова та ін.

У контексті організації роботи з обдарованими дітьми важливим є вивчення психологічних і фізіологічних особливостей дітей (І. Лернер, О. Матюшкін, В. Онищук, І. Унт та ін.); психолого-педагогічні дослідження творчості й обдарованості (А. Анастасі, Г. Айзенк, Е. Берн, Д. Богоявленська, Л. Венгер, Л. Виготський, Дж. Гілфорд, І. Лернер, А. Матюшкін, В. Моляко, Дж. Роджерс, Б. Теплов, П. Торренс та ін.); вплив творчої діяльності педагога на розвиток здібностей і обдарованості вихованців та визначення форм і методів діагностики обдарованих дітей (Г. Айзенк, Р. Бернс, Ю. Гільбух, Л. Гоженко, І. Мостова, В. Рибалка, В. Чудновський, В. Юрченко та ін.).

Проблеми безперервної педагогічної освіти завжди знаходяться в полі зору дослідників. Проте аналіз наукових джерел засвідчив недостатню розробленість проблеми підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю в системі післядипломної педагогічної освіти.

Метою статті є визначення понять «професійно-педагогічна спрямованість педагога на роботу з обдарованою дитиною», «готовність педагога до роботи з обдарованою дитиною», формулювання мети і завдань підготовки вчителя до роботи з обдарованою дитиною в системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасний педагог повинен бути готовим до планування та організації роботи з обдарованими дітьми, інновацій та творчості в цій діяльності, володіти різноманітними засобами активізації здібностей учнів, систематично поповнювати знання, застосовувати в педагогічній діяльності особистісно зорієнтований підхід. Це зумовлює необхідність вивчення питання підготовки педагога до роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

У контексті означеної проблеми необхідно уточнити значення поняття «професійно-педагогічна спрямованість педагога на роботу з обдарованою дитиною», під яким розуміємо знання сутності та змісту роботи з обдарованою дитиною, усвідомлення особливостей її здійснення та доцільності проведення.

Знання та вміння, необхідні для забезпечення високого рівня професійно-педагогічної підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями, виокремлює О. Жосан. До загальнонаукових та фахових знань він зокрема відносить теорію відповідного предмета, основи суміжних предметів та вміння використовувати знання в процесі роботи з розвитку

здібностей і обдарувань учнів; до фізіологічних та психологічних знань – знання вікових особливостей фізичного та психологічного розвитку школяра, психології навчання й виховання; до педагогічних та методичних знань – знання сутності педагогічного процесу, теорії і методики навчання та виховання школярів, наукової організації праці вчителя та учня [2].

Готовність педагога до роботи з обдарованою дитиною визначаємо як характеристику особистості педагога, що передбачає його здатність ставити за мету професійної діяльності розвиток здібностей і обдарувань учнів, проектувати шляхи та засоби підвищення ефективності роботи в цьому напрямку.

Проте вивчення стану діяльності дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів Миколаївської області щодо організації роботи з обдарованою дитиною дозволило виявити недостатність психолого-педагогічних знань учителів у таких напрямках: сучасні наукові дослідження феномену обдарованості; діагностичний інструментарій для виявлення обдарованих дітей; методика проведення діагностики обдарованої дитини на різних етапах навчання; визначення типу та форми виявлення обдарованості; визначення пріоритетних завдань та складання індивідуального плану роботи з обдарованими дітьми; ефективні форми та методи роботи з обдарованою дитиною; розробка програми роботи з батьками обдарованих дітей. В умовах роботи малокомплектної сільської школи педагого стикаються з труднощами в роботі з обдарованими дітьми у зв'язку з відсутністю штатної одиниці психолога.

Отже, метою підготовки педагога до роботи з обдарованою дитиною в післядипломній освіті має стати розвиток професійних компетенцій учителів, необхідних для здійснення окресленої діяльності.

Завданнями такої підготовки вчителя визначено наступні:

1. Систематизувати знання щодо сучасних тенденцій та особливостей організації роботи з обдарованою дитиною; сутності, структурних типів та особливостей прояву обдарованості дітей; сучасної діагностики виявлення обдарованої дитини та методики її проведення; ефективних форм і методів роботи з обдарованою дитиною.

2. Сформулювати вміння та навички особистісно зорієнтованого підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності обдарованих дітей; проводити діагностику обдарованої дитини на різних етапах навчання; визначати тип і форму виявлення обдарованості дитини; обґрунтовувати пріоритетні завдання та складати індивідуальний план роботи з обдарованими дітьми; добирати ефективні форми та методи роботи з обдарованою дитиною; розробляти програму роботи з батьками обдарованих дітей; створювати умови, що сприятимуть підвищенню ефективності роботи з обдарованими дітьми; реалізовувати суб'єкт-суб'єкту взаємодію.

3. Розвинути настанови до аналізу, інноваційності, самовдосконалення, креативності; усвідомлювати важливість ранньої діагностики сфер вияву обдарованості дітей.

О. Хаустова зауважує на необхідності створення такого освітнього середовища з особливими ознаками в системі післядипломної освіти, яке б забезпечувало самоактуалізацію і самореалізацію вчителя в професійній діяльності. Дослідниця виокремлює

такі складові освітнього середовища: цільову, змістову, ресурсну, технологічну, управлінську та нормативну. Розглянемо кожен з них докладніше:

- цільова складова передбачає спрямованість на мету і завдання розвитку особистості вчителя та ціннісну орієнтацію педагогічного процесу;

- змістова складова являє собою поглиблення акмеологічного, гуманістичного, аксіологічного, психологічного, національного та культурологічного наповнення змісту післядипломної освіти;

- ресурсна складова передбачає сукупність фінансових, енергетичних, духовних, інформаційних, кадрових, матеріальних ресурсів, архітектурно-естетичних, санітарно-гігієнічних та психолого-педагогічних компонентів;

- технологічна складова ґрунтується на добір доцільних технологій для роботи з педагогами в післядипломній освіті;

- управлінську складову утворюють організаційні структури управління закладами освіти, які спрямовуються на подальший розвиток педагогічних кадрів. Нормативна складова базується на нормативних документах, що регламентують процес післядипломної педагогічної освіти [6].

Таким чином, стимулювання професійного самовдосконалення вчителя з метою підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю відбуватиметься за таких організаційно-педагогічних умов: орієнтація на гуманістичні цінності; використання культурологічного підходу; створення освітнього розвивального середовища в системі післядипломної освіти; організація навчального процесу в період курсової підготовки та в міжкурсний період; усвідомлення педагогом необхідності цілеспрямованих якісних самозмін; застосування ефективних технологій та методів навчання [5].

До ефективних засобів підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю в післядипломній освіті відносять:

- упровадження особистісно зорієнтованих форм в класі матеріалу (лекцій, прес-конференцій, лекцій-дискусій, лекцій-діалогів, проблемних лекцій);

- застосування ефективних технологій (інтерактивного навчання, інформаційно-комунікаційних, проектних, арт-технологій, здоров'язбереження, саморозвитку) та інноваційних методів навчання (методу синектики, конкретної ситуації, «мозкового штурму», активних, ігрових, проблемних, інтерактивних методів та ін.);

- участь у роботі творчих груп;
- вивчення перспективного педагогічного досвіду;

- оволодіння педагогічною діагностикою, навчання моделюванню власної діяльності;

- проведення науково-практичних і теоретичних конференцій за участю науковців, викладачів-новаторів;

- складання та захист учителями індивідуальних програм професійно-особистісного зростання [1; 3; 4; 5; 7].

Висновки. Аналіз теоретичних досліджень підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми і молоддю в післядипломній освіті та вивчення сучасного стану порушеної проблеми дозволили зробити наступні висновки:

- необхідно оперативно реагувати на тенденції та перспективи розвитку галузі й досягнення педагогічної науки;

- підготовку педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю в післядипломній освіті слід розглядати як важливий компонент системи фахової підготовки вчителів і вихователів дошкільних навчальних закладів;

- готовність до роботи з обдарованою дитиною визначаємо як характеристику особистості педагога, який передбачає його здатність ставити за мету професійної діяльності розвиток здібностей і обдарувань учнів, проектувати шляхи та засоби підвищення ефективності роботи в цьому напрямку.

Ефективність підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю в післядипломній освіті забезпечується за таких організаційно-педагогічних умов: орієнтація на гуманістичні цінності; використання культурологічного підходу; створення освітнього розвивального середовища в системі післядипломної освіти; організація навчального процесу в період курсової підготовки та в міжкурсовий період; усвідомлення педагогом необхідності цілеспрямованих якісних самозмін; застосування ефективних технологій та методів навчання.

Викладені положення не претендують на остаточне розв'язання проблеми формування готовності педагогів до роботи з обдарованою дитиною. Доцільним вбачаємо вдосконалення системи цієї роботи та підготовку педагогів дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів до застосування інноваційних технологій з обдарованими дітьми та молоддю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Жосан О. Е. Концептуальні засади підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями [Електронний ресурс] / О. Е. Жосан. – Режим доступу : <http://cmsps.edukit.kr.ua/Files/downloads/obdarovani.doc>.
3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Педагогические технологии : учеб. пособие для студентов пед. спец. / под общ. ред. В. С. Кукушина. – М. : МарТ ; Ростов-на-Дону : МарТ, 2006. – 336 с.
5. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка : [науково-методичний посібник] / [В. І. Пуцов, Л. Я. Набока, Л. Т. Ніколенко]; за заг. ред. В. І. Пуцова, Л. Я. Набоки. – К. : ЦППО, 2007. – 228 с.
6. Хаустова О. В. Розвиток духовного потенціалу вчителя в сучасному освітньому просторі [Електронний ресурс] / О. В. Хаустова. – Режим доступу : <http://www.ukrdeti.com/firstforum/p58.html>.
7. Яковина А. В. Формування готовності вчителів до роботи з обдарованими дітьми у системі діяльності районних методичних кабінетів : методичні рекомендації / Н. В. Яковина. – К. : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2011. – 40 с.

Дата надходження до редакції: 26.11.2014 р.

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 378.147:811.111

Марина БОГАТИРЬОВА,
старший викладач Криворізького факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»

МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТАМИ-ПРАВознавцями ЯК СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ

Стаття присвячена аналізу комунікативної спрямованості навчальних занять і використанню навчальних матеріалів для вивчення іноземної мови як засобу спілкування.

Ключові слова: комунікативна спрямованість навчальних занять, методи вивчення лексики, проблеми активізації юридичної лексики, мовна компетенція, ролева гра.

Статья посвящена анализу коммуникативной направленности учебных занятий и использованию

учебных материалов для обучения иностранному языку как средству общения.

Ключевые слова: коммуникативная направленность учебных занятий, методы изучения лексики, проблемы активизации юридической лексики, языковая компетенция, ролевая игра.

Article is devoted the analysis of a communicative orientation of studies and use of teaching materials for training to a foreign language as to means of communication.